

Kasper Bro Larsen (red.)

The Gospel of John as Genre Mosaic SANt 3, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 2015 414 s. € 90

Et nyt begreb kan til tider virke som katalysator for nye erkendelser og en forøget forskningsindsats. Begrebet skal være tilstrækkeligt præcist til at kunne betegne et konkret fænomen, men tillige så fleksibelt, at det kan bringes i anvendelse i forskellige sammenhænge. Samtidig har forskellige sociale og institutionelle forhold selvfølgelig betydning for, om en given sproglig innovation får succes.

Da Yale-professoren Harold Attridge i sin 'presidential address' ved Society of Biblical Literatures årsmøde i 2001 lancerede betegnelsen 'genre bending' til beskrivelse af Johannesevangeliets forhold til diverse antikke genrer, var alle kriterier for introduktionen af et nyt succesfuldt begreb i Johannesforskningen opfyldt. Begrebet blev meget hurtigt en del af Johannesforskningens vokabular og blev også hurtigt misbrugt som en betegnelse for en særlig johannæisk teknik. Men endnu vigtigere er det, at det gav anledning til en række interessante studier af Johannesevangeliet i dets litterære kontekst.

Samlet set bringer de bidrag, der foreligger i dette conferencebind, denne forskning væsentligt videre. Det sker ikke mindst, fordi Attridges begreb sættes ind i en genreteoretisk diskussion. Sune Auken gør det således i sit bidrag om moderne genrestudier ganske klart, at 'genre bending' ikke er noget særligt johannæisk. Alle udtryk for en bestemt genre er nemlig altid en kombination af normer og kreativitet. Det er nøjagtigt, hvad Attridge ville sige med sin betegnelse, siger han i sin indledende artikel. Men samtidig demonstrerer han, hvordan bevidstheden om antikke genrer åbner for nye indsigter i den johannæiske meningskonstruktion.

Ud over introducerende artikler om genreteori falder bogen i to afsnit: "The Mosaic as a Whole" og "Tiles in the Mosaic". I begge grupper er der mange fine bidrag. Til den første hører bl.a. Ole Davidsens artikel, der finder tre gennemgående genrer i Johannesevangeliet: den sakrificielle, den heroiske og den romantiske tragikomedie. De fleste almindelige fortællinger falder i en af disse genrer, men i kraft af Johannesevangeliets komplekse redaktionshistorie er alle tre genrer ifølge Davidsen sammenvævet i det religiøse kunstværk, som Johannesevangeliet er.

Blandt studierne af enkelte tekster eller temaer kunne mange artikler nævnes. Særligt synes jeg, at der er grund til at pege på Ruben Zimmermanns, fordi han utilsigtet viser betydningen af genrestudier. Han definerer nemlig – fejlagtigt, efter min mening – ordet om kvindens fødselssmerter (16,21) som en lignelse ('parable'). Af den grund finder han et rigt betydningspotentiale i det. Fx skulle det kunne udlægges både kristologisk, eskatologisk og feministisk. Det, mener jeg, er en overfortolkning, der bygger på en

forkert genrebestemmelse. Således illustrerer artiklen bogens pointe, at genre-spørgsmålet er vigtigt for forståelsen af Johannesevangeliet.

Endelig skal redaktørens eget bidrag om genkendelsesscener og reciprok epistemologi fremhæves. Det er en spændende udlægning af et centralt johannæisk tema, nemlig genkendelsen (eller anerkendelsen) og den gensidige iboen mellem den johannæiske Jesus og de menneskelige aktører. Kasper Bro Larsen viser, hvordan Johannesevangeliet bruger en antik litterær mikrogenre til at præsentere sin egen teologiske fortolkning af forholdet mellem Gud og mennesker.

Inden for genren konferencebind er denne bog væsentligt mere vellykket, end man ofte ser. Den giver en samlet overblik over en nyere forskningsretning og leverer selvstændige teoretiske og praktiske bidrag til dens udvikling.

Jesper Tang Nielsen

Benjamin G. Wright III

The Letter of Aristeas. 'Aristeas to Philocrates' or 'On the Translation of the Law of the Jews'. Commentaries on Early Jewish Literature. Berlin: de Gruyter 2015. XII + 501 s. Euro 119,95.

Pseudepigrafen Aristeasbrevet har i nyere forskning oplevet en vis rehabilitering, bl.a. gennem Sylvie Honigmans undersøgelse, *The Septuagint and Homeric Scholarship in Alexandria: A Study of the Narrative of the Letter of Aristeas* fra 2003. Det betyder ikke, at der fæstes større lid til de vidtløftige detaljer i denne fortælling om tilblivelsen af den græske oversættelse af Pentateuken, men at den tages mere alvorligt som udtryk for sin tids historieskrivning. Skriftet kan således sammenlignes med Lukasskrifterne, der i lighed med Aristeasbrevet kalder sig selv en *διήγησις*, en beretning. Så det, der først i 1300-tallet blev kaldt et brev, skulle hellere hedde Aristeas' Bog. For denne forfatter skriver historie, som man gjorde det i den periode.

Så selv om meget i skriftet er fantasifuld og stærkt tendentios udfyldning af "huller", er der måske grund til at regne med, at denne Pentateukoversættelse faktisk blev til i første halvdel af 200-tallet f.Kr., og at der var en slags forbindelse med det berømte bibliotek og dermed længere ude med kongen, Ptolemæus 2. Filadelfos. Initiativet må dog formodes at have ligget hos alexandrinske jøder, der også har udført arbejdet, som i første omgang har været tænkt som en forståelseshjælp til den hebraiske tekst. Men omkring 100 år senere opstod et behov for at give den status af ligeværdig med den hebraiske tekst, hvorfor forfatteren tildigter, dels at kong Ptolemæus stod umiddelbart bag, dels at den blev til i samarbejde med ypperstepræsten, der også sendte oversættere fra hjemlandet, dels endelig at det skete efter tidens fornemste editionsprincipper, som netop havde hjemsted i